

Het ethos van Stef Blok

Minister Stef Blok van Buitenlandse Zaken heeft woede en verbazing geogst met zijn uitspraken over multiculturele samenlevingen. Aan alle discussies erover wil ik het retorisch perspectief toevoegen. Ik wil het hebben over overtuigingskracht en uitstraling vanuit de klassieke retorische traditie. In die traditie wordt dit 'ethos' genoemd. Hoe kunnen we met dit kader de uitspraken van Blok duiden en misschien ook nadenken over onze eigen uitstraling?

Op 10 juli 2018 heeft minister van Buitenlandse Zaken, Stef Blok, tijdens een bijeenkomst voor Nederlandse medewerkers van internationale organisaties gezegd dat hij geen voorbeeld kent van een vreedzaam samenlevingsverband in een multi-etnische of multiculturele samenleving, waar de oorspronkelijke bevolking nog woont. Daarnaast noemde hij Suriname een 'failed state' en zei hij dat in Praag of Warschau geen gekleurde mensen voorkomen, omdat ze waarschijnlijk in elkaar geslagen worden. Toen beelden van de bijeenkomst naar buiten kwamen waren de rapen gaar.

Wat gebeurde hier?

De minister van Buitenlandse Zaken is de topdiplomaat van het land. Dan mag op zijn minst van je verwacht worden dat je niet zonder goede reden andere landen tegen je in het harnas jaagt. Als het je lukt in een kwartiertje heel Suriname en half Midden- en Oost-Europa te beledigen, gaat er iets niet helemaal goed. Dit zijn landen waar je ongetwijfeld nog gevoelige gesprekken mee moet voeren. Bijvoorbeeld over de Nederlandse rol bij de Surinaamse multi-ethniciteit of over het verdelen van migranten over de landen van de Europese Unie. Als je de term 'failed state' foutief gebruikt, zoals de minister van Buitenlandse Zaken deed, dan lijkt het erop dat je niet weet waar je het over hebt. Dit toont een gebrek aan deskundigheid.

Maar nu hebben we het niet alleen over een minister die inhoudelijk niet zo goed mee kan komen. Dat wisten we natuurlijk eigenlijk al. Stef Blok is niet ingehuurd voor zijn inhoudelijke buitenlandpolitieke kennis, maar omdat hij de reputatie had een degelijke invalminister te zijn, die geen vreemde sprongen maakt. Hij heeft tenslotte Ivo Opstelten, Ronald Plasterk en Ard van der Steur zonder brokken vervangen. Dat geeft wel vertrouwen dat je ook Halbe Zijlstra kunt opvolgen.

Stef Blok was de vriendelijke grijze muis die niet opvalt, maar gewoon zijn werk doet en de puinhopen van zijn voorganger vervangt door een verfrissend gebrek aan drama. Nu bleek hij opeens sterke opvattingen te hebben. Onzinnige en onzindelijke opvattingen misschien zelfs. Plotseling kwam uit het niets en door eigen toedoen van Blok de vraag op of de man wel deugt. Daarmee viel de sterke uitstraling van rustige degelijkheid weg.

Het wordt erger. In zijn betoog heeft Blok gesteld geen enkele stabiele multiculturele samenleving te kennen, waar de oorspronkelijke bevolking nog woont. En hij heeft zijn medewerkers op het ministerie en de aanwezigen bij de bijeenkomst uitgedaagd er een te vinden. Dit klinkt niet als een manier om positief om te gaan met mensen uit andere landen of met mensen die in internationale organisaties elke dag met mensen uit andere culturen samenwerken. Hij verliest hier zijn uitstraling van welwillendheid.

Stef Blok heeft dus de indruk gewekt dat hij als minister van Buitenlandse Zaken niet voldoende deskundig is, twijfel gezaaid aan zijn goede inborst en niet getoond dat hij veel goede wil had ten opzichte van zijn publiek.

En dan komt natuurlijk de eeuwige vraag op: wat zou Aristoteles hiervan vinden? De overtuigingskracht van een spreker wordt door en sinds Aristoteles geduid in *ethos*, *logos* en *pathos*. Hoe het karakter van de spreker overkomt, de inhoud van de boodschap en de emoties van het publiek. Deze keer hebben we het over *ethos*. *Ethos* bestaat uit drie eigenschappen die ons vertrouwen inboezemen. Dit zijn gezond verstand, voortreffelijkheid van karakter, en goede wil. Als je die drie niet hebt, kun je je overtuigingskracht wel vergeten. Retorische vraag: is Stef Blok nog geloofwaardig als minister van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk der Nederlanden?

Belangrijkere andere vraag: hoe kunt u nu zorgen geen Stef Blok te worden? Natuurlijk begint u hard te werken aan het nog verder vergroten van uw deskundigheid en gezond verstand. U probeert uw karakter nog beter te vormen, en u gaat vanaf nu écht het belang van uw medemens voorop stellen. Dit duurt echter lang en is moeilijk. Wat u dus ook moet doen is zorgen dat uw uitstraling beter overeenkomt met wie u werkelijk bent. Van Stef Blok wordt gezegd dat hij in het verborgene altijd al sterke opvattingen had. Van toenmalig premier Jan-Peter Balkenende werd gezegd dat hij stiekem heel geestig was. U hebt vast ook eigenschappen die u een beetje op de achtergrond houdt om niet op te vallen. Doe dat nou niet. Laat zien wie u bent. Dan kunt u ook niet door de mand vallen.

Toch is het allerbeste dat u kunt doen oefenen met voordrachten houden. Ga voor een publiek staan en spreek u uit. Dan kunt u uw uitstraling en uw echte innerlijk in harmonie verder ontwikkelen.

Je overtuigingskracht en je geloofwaardigheid zijn de belangrijkste middelen die je hebt als mens, maar vooral als minister om je doelen te bereiken. Stef Blok heeft die ernstig ondergraven. Hij heeft twijfel veroorzaakt aan zijn gezond verstand, zijn nobele karakter en zijn goede wil. Daarmee heeft hij zijn ministerschap in gevaar gebracht. Ethos is het sterkste overtuigingsmiddel, en daarom ook het gevaarlijkst als je het verliest. Als u nadenkt over uw uitstraling en eraan werkt het te verbeteren, kunt u uw overtuigingskracht en statuur in de wereld aanzienlijk vergroten.

Geert-Jan Procee (Groningen, 1973) is retorisch strateeg. Hij helpt mensen en organisaties effectiever te overtuigen met inzichten uit de klassieke retorica. Deze inzichten helpen je je publiek te informeren, tot actie aan te zetten en te vermaken.

Retorica is communiceren met een menselijke maat. Daarom zijn naast de inhoud ook de persoonlijkheid van de spreker en de gevoeligheid van de luisteraar van belang. Er is meer dan de boodschap, meer dan het logische betoog. Het doet ertoe wie iets zegt en wie ernaar luistert. In sommige situaties zullen mensen gevoelig zijn voor het harde wetenschappelijke bewijs. In andere situaties zullen de integriteit en de persoonlijkheid van de spreker bepalend zijn. In weer andere situaties zullen de emoties die luisteraars op dat moment hebben de doorslag geven. Bied bewijs, toon charisma, speel in op gevoelens, al naar gelang het gehoor dat nodig heeft. Hoe dan ook, doe niet alsof slechts een rechtlijnige argumentatie alleenzaligmakend is.

Geert-Jan Procee spreekt, debatteert en traint al twee decennia. Tegenwoordig legt hij zich volledig toe op de retorica. Hij heeft eerder gewerkt bij de Rijksoverheid, de Raad voor Cultuur en als directeur van online historisch verhalenplatform Oneindig Noord-Holland. Tijdens zijn studie Internationale Betrekkingen heeft hij met veel plezier enige maanden stage gelopen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Geert-Jan Procee is vindbaar op www.geertjanprocee.nl en bereikbaar via gjp@geertjanprocee.nl of 06-41164621